

MODULUL 2 (partea II). DEZVOLTAREA BIO-PSIHO-SOCIALĂ A ADOLESCENȚILOR

**Sarcinile de dezvoltare psiho-socială în adolescență.
Particularitățile dezvoltării psihologice și sociale ale
adolescenților. Nevoile vârstei**

Program de formare

**Dezvoltarea și implementarea programului curricular comprehensiv
de educație pentru sănătate în conformitate cu nevoile de dezvoltare ale elevilor și standardele internaționale
10-12 aprilie 2018, Chișinău**

Obiectivele modului

La sfârșitul acestui modul, participanții vor putea:

- enumera sarcinile de dezvoltare psiho-socială în adolescență,
- descrie particularitățile dezvoltării psihologice și sociale a adolescenților,
- determina etapa de dezvoltare bio-psiho-socială a adolescentului
- explica nevoile vârstei.

Criteriile maturității

DIN PUNCTUL DE VEDERE AL SOCIETĂȚII

- Finisarea studiilor, salarizare
- Căsătoria, formarea familiei
- Atitudinea adecvată față de viața sexuală
- Asumarea de responsabilități civice
- Vârsta pentru a participa la alegeri
- Accesul la servicii fără permisiunea părinților

DIN PUNCTUL DE VEDERE AL ADOLESCENTULUI

- Obținerea pașaportului
- Debutul sexual
- Primul consum de alcool până la îmbătare
- Când i s-a spus pentru prima dată DVS
- Plecarea de acasă și începutul vieții independente
- Opunerea reușită față de dictatura părinților

Sarcinile dezvoltării în adolescență

- a dobândi independența față de părinți: noi relații cu părinții, părăsirea familiei biologice;
- a se adapta la propria maturizare sexuală;
- a stabili niște relații de cooperare și de lucru cu alte persoane, fără a fi dominat de acestea;
- a dobândi un sentiment al identității, adică a fi conștient de cine este și care-i sunt capacitățile
- a lua decizii ce țin de viitoarea profesie și a se pregăti pentru o anumită vocație (profesie) în concordanță cu propriile interese și capacități;
- a dezvolta propria filosofie de viață, propriile credințe și standarde morale.

O definiție de dezvoltare a adolescenței: obiective generale (*Erikson, 1950*)

- 1. Separarea de părinți
- 2. Alegerea carierei profesionale

INDIVIDUARE

- 1. Orientarea sexuală
- 2. Formarea imaginii de sine

FORMAREA
IDENTITĂȚII

Individuare (autonomizare) – obținerea progresivă de către individ a autonomiei fizice și emoționale față de părinți și adulți în general, precum și capacitatea de luare a deciziilor. *Individul devine mai dependent de propriile competențe.*

Formarea identității – dezvoltarea unor concepte stabile ale imaginii de sine, inclusiv a rolurilor sociale, profesionale / vocaționale și sexuale.

Dobândirea identității

Identitatea (*Erikson*) – concepție despre sine coerentă, alcătuită din obiectivele, valorile și convingerile față de care persoana are o angajare fermă, este „teorie despre sine”.

Efortul adolescentului de a se înțelege pe sine – proces sănătos (întemeiat pe achizițiile stadiilor anterioare – pe încredere, autonomie, inițiativă și hărnicie) și necesar pentru confruntarea cu provocările vieții adulte.

Criza de identitate se rezolvă rareori pe deplin în adolescență.

Dobândirea identității

Identitatea se formează pe măsură ce se rezolvă 3 probleme principale:

Alegerea unei ocupații

Adoptarea valorilor după care se vor călăuzi (inclusiv etnice, spirituale)

Constituirea unei identități sexuale satisfăcătoare.

Criza de identitate

Adolescenții care rezolvă în mod satisfăcător *criza de identitate* își dezvoltă virtutea fidelității: loialitate susținută, sentimentul de a aparține unei persoane dragi sau prietenilor. Fidelitatea se poate referi la o ideologie, religie, grup etnic, activitate creativă etc.

Confuzia de identitate / de rol explică natura aparentă haotică a multor comportamente ale adolescenților și timiditatea dureroasă a acestora.

Spiritul de clică și neacceptarea diferențelor – modalități de apărare în fața confuziei de identitate.

4 stări ale identității (Marcia, 1980):

Achiziția identității (criză ce duce la angajare) – multă reflecție și o oarecare luptă emoțională cu problemele majore ale vieții, alegeri și exprimarea angajării ferme față de ele.

Prescriere (angajare fără criză) - asumarea angajamentelor nu ca urmare a explorării opțiunilor posibile, ci acceptând planurile altcuiva.

Moratoriu (criză fără angajare) – lupta cu deciziile, sentimente contradictorii, dorințe nerealizate încă.

Difuzia identității (fără angajare, fără criză) – lipsa reflecției asupra opțiunilor și evitarea angajamentelor.

Nevoile vârstei adolescente

- *Nevoia de cunoaștere*
- *Nevoia de afecțiune*
- *Nevoia de relații și de grup*
- *Nevoia de independență și autodeterminare*
- *Nevoia de împlinire*

Adolescența timpurie (10–13 ani)

Maturizare sexuală. „Sunt normal?”

<i>Biologică</i>	<i>Psihică</i> (cognitivă și emoțională)	<i>Socială</i> (însușirea rolurilor, autonomizare, orientare profesională)
<p>Creșterea furtunoasă a corpului (înălțime și greutate). Apariția semnelor sexuale secundare.</p>	<p>Trecerea de la gândirea concretă la cea abstractă, fantezii, egocentrism, reducerea funcțiilor psihofiziologice și capacității de a învăța. Labilitate emoțională, îngrijorare generată de schimbările corporale.</p>	<p>Începe depărtarea de familie. Încep conflictele cu părinții. Crește importanța semenilor. Nevoia de intimitate. Debutul comportamentelor de risc (fumat, consum de alcool etc). Etapa timpurie de formare a conștiinței morale. Trăiește cu prezentul. Schimbarea frecventă a părerii despre viitoarea profesie.</p>

Adolescența medie (14–16 ani)

Influența grupului. “Cine sunt eu? Unde mă aflu?”

<i>Biologică</i>	<i>Psihică</i> (cognitivă și emoțională)	<i>Socială</i> (însușirea rolurilor, autonomizare, orientare profesională)
<p>Continuă creșterea în înălțime și greutate, se formează proporțiile corporale specifice sexului, dispar disproporțiile.</p> <p>Menarhe – în medie la 12-13ani.</p> <p>Poluțiile –13,5 ani.</p> <p>Maturizarea sexuală – 15–17 ani.</p>	<p>Dezvoltarea gândirii abstracte, a aptitudinilor creative, a capacității de a prevedea consecințele.</p> <p>Interes față de aspectul exterior.</p> <p>Posibilitatea apariției depresiilor, anxietății sporite.</p> <p>Apariția atracției sexuale.</p>	<p>Experimentarea rolurilor, comunicarea cu semenii.</p> <p>Identificarea cu semenii.</p> <p>Morala bazată pe respectarea interdicțiilor.</p> <p>Distanțarea emoțională de părinți. Conflicte evidente cu părinții.</p> <p>Autodeterminare profesională, scopuri mai realiste pentru viitor, conștientizarea capacităților.</p> <p>Comportamente de risc.</p>

Adolescența târzie (17–19 ani)

Însușirea rolurilor maturilor. “Încotro mă îndrept?”

<i>Biologică</i>	<i>Psihică</i> (cognitivă și emoțională)	<i>Socială</i> (însușirea rolurilor, autonomizare, orientare profesională)
<p>Maturitate fiziologică</p>	<p>Gândire logică. Autocontrol emoțional. Depășirea crizei de identitate. Orientare sexuală clarificată. Conștientizarea consecințelor propriilor acțiuni.</p>	<p>Emancipare de părinți. Orientare nu spre grup, dar spre persoane separate. Partenerul este ales conform preferințelor personale. Începe realizarea scopurilor de perspectivă. Maturizarea conștiinței morale.</p>

Rețeaua de dezvoltare (studii de caz)

	Biologică	Psihică	Socială
Timpurie			
Medie			
Târzie			

ADOLESCENȚA

DISTANȚAREA ADOLESCENȚILOR DE PĂRINȚI - fără „îndepărtarea adolescentului de familie” este imposibilă maturizarea, independența, asumarea responsabilității pentru propria viață.

PERCEPȚIA CORPORALĂ A ADOLESCENTULUI - adolescentul suferă nu din cauza unor defecte corporale obiective, dar din cauza lipsei de aprecieri pozitive a exteriorului din partea mediului ambiant.

INFLUENȚA GRUPULUI DE SEMENI – la începutul perioadei grupul constă din persoane de același sex, spre sfârșitul perioadei se formează cupluri în interiorul grupurilor mixte.

ADOLESCENȚA

GÂNDIREA ADOLESCENTULUI – se dezvoltă gândirea formală, îi este încă dificil să înțeleagă că realitatea nu întotdeauna este logică și ordonată.

CONȘTIINȚA DE SINE A ADOLESCENTULUI - crearea unei noi identități, autodeterminarea relativ stabilă a trăsăturilor de personalitate și a rolurilor sociale (inclusiv rolului gender).

CINE ESTE UN ADOLESCENT NORMAL?

Semne de pericol:

Reducerea performanțelor școlare / profesionale

Izolarea / reducerea relațiilor

Violență, comportament deviant

Simptome funcționale / organice

CINE ESTE UN ADOLESCENT NORMAL?

Semne de pericol – CRITERII:

Durata simptomelor > 3 luni

Instabilitatea simptomelor

Simptome care afectează grav activitățile zilnice ale vieții adolescentului/ei (familie / școală / mediu)

CINE ESTE UN ADOLESCENT NORMAL?

- are un comportament flexibil care evoluează în timp și păstrează abordarea creativă cel puțin în unele domenii
- de obicei are relații bune cu cel puțin 1-2 semenii
- normalitatea să fie apreciată NU doar în termeni de comportament, dar de reflectat asupra semnificației fiecărui comportament și contextului în care a avut loc
- unele comportamente sunt acceptate pentru adolescenții mai maturi, dar sunt mai puțin acceptabile pentru cei de vârstă mai mică.

«Нынешняя молодежь любит роскошь. Она ведет себя дурно и презирает авторитеты. Она не проявляет уважения к старшим, а работе предпочитает пустую болтовню. Дети теперь – домашние тираны, а не залог семейного согласия. Они больше не встают, когда в комнату входят старшие. Они перечат своим родителям, перебивают других, жадно глотают пищу и тиранят отца и мать»

Сократ, 450 год до нашей эры